מראי מקומות - קידושין

דף ד.

א. בהפרת נדרים מיהא נפקא לי' מרשותו
ואף דלגבי שאר דברים עדיין לא יצאה מרשות אביה, וא"כ לכאו' אינו דומה ליציאת אדון, כ' **הריטב"א** דמ"מ יש שם "יציאה" עליה, וא"כ שפיר יש לדרוש אבל יש כסף ביציאה אחרת לאדון אחר. והק' **התלמיד הרשב"א**, הא למעשה אין הבעל יכול להפר בלא רשות האב, וא"כ אפי' כלפי הפרת נדרים לא יצאה מרשות אביה לגמרי. ותי' "דכי מצריכין בהפרת נדרים אביה, לאו משום שתהא עדיין ברשות האב, אלא לפי שעדיין לא נכנסה ברשות הבעל לגמרי, וכו', והאשה נמי אין לה כח לזכות בעצמה, לכך נשאר בה זכות לאביה".

ב. זרע אין לה עיין לה
ע' **בסמ"ע** (חו"מ רע"ו, א') שהביא מה שדרשה הגמ' כן בב"ב (קטו.) לענין נחלה, והביא שי"מ דעיין עליו היינו דעיין עליו ממש, משום דאותיות א'ח'ה'ע' מתחלפים, וכ' דזה דוחק. אלא הוא ביאר מלשון "איין", דהיינו איין ואפס בנמצא שום בן.

ג. זרע פסול מנין
העירו **תוס'**, מה שייך זרע פסול, הרי אם נבעלת לפסול לה, א"כ פסולה לכהונה ממ"נ, ובלא"ה לא תאכל עוד בתרומה, ואין נפק"מ אם יש לה זרע או לא. ותי' דע"כ מיירי בזרע זרעה פסול. וכ' **המהרש"ל** לפרש דמיירי בזרע ממש, והיינו פצוע דכא וכרות שפכה, דאף דהאם לא נבעלת ביאה פסולה בכלל, מ"מ הזרע הוא זרע פסול. וכ' דמלבד קו' תוס' מסתבר דמיירי בכה"ג, דלמה נחשוב דזרע כשר יפסלוה מתרומה, וזרע פסול לא יפסלוה. אבל אם מיירי בפצוע דכא וכו', א"כ ה"א דכיון דאינם יכולים להרבות זרע, א"כ י"ל דלא פסלוה, קמ"ל קרא.

ד. מאן בלעם
כ' **בתוס' הרא"ש** דפשטות הקרא משמע לשון מיאון, אבל תלמודא דריש "מאן" כמו מבלי חפץ בלעם, ומה דלא משמע להו לשון מיאון, ביאר משום דלא כתיב "מיאן" ב'י' בין ה'מ' וה'א', ולכן משמע טפי לשון "אין". **ובתוס' ר"ש** כ' ד"אפי' הוא לשון ממאן, מייתי הכא שמצינו הברת אן בלא יו"ד".

ה. ואיצטריך למכתב קידושיה לאביה, וכו'
הק' **המקנה** (ד"ה אבל קידושין), איך שייך ללמוד קידושין ממעשה ידים, הרי קידושין אית בי' איסורא, ומעשה ידים הוי רק ממונא, וכמו דלא ילפי' קידושין מהפרת נדרים, כיון דקידושין אית בי' ממונא, לימא דלא ילפי' ממעש"י, כיון דאית בי' איסורא. ותי' דכיון דמצינו דיש לו להאב זכות בהפרת נדרים, שהוא איסורא, וגם מעשה ידים, שהוא רק ממונא, ממילא בקידושין, דאית בי' תרוייהו, שפיר יכול ללמוד שיש להאב זכות בה [וזהו על דרך **התלמיד הרשב"א** שהבאנו לעיל (ג'), אבל לפי **תוס' בכתובות** שהבאנו שם עדיין צ"ע, ואולי שאני הכא, דהתם נקטו תוס' דאין ללמוד קידושין מהפרת נדרים, כיון דקדושין הוי איסורא דאית בי' ממונא, ולא כ' שיהי' יכול ללמוד ה"איסור" חלק מהפרת נדרים. אולם אפשר דכל זה רק היכא שאין לימוד גם להממונות, אבל אם יש לימוד אחר גם להממונות, אולי גם תוס' יודה דשייך ללמוד האיסור חלק מהפרת נדרים, ויש לע' בזה].

ו. ואיצטריך למכתב מעשה ידיה לאביה
הק' **רעק"א**, איך הי' אפשר ללמוד מעשה ידיה מכסף קידושיה, הרי אביה גם מקבל הקידושין, וא"כ שפיר י"ל דהכסף קידושין שלו הם, משא"כ במעשה ידים, דאין להאב שום זכות עליה, אלא דהממון שהיא מכניסה ע"י מעשה ידיה שלו הם.

ז. ואי אשמעינן מעשה ידיה, דקא מתזנא מיני'
פרש"י, ודעתי' על מעשה ידי' דשכיחא. והק' **הרשב"א**, דלשון הגמ' לכאו' לא משמע כן, דמשמע מהגמ' דמשום דהני מחמת מזונות הוא, והני לאו משום מזונות הוא, אבל לפי רש"י הול"ל דהני שכיחי ודעתי' עילוה והני לא שכיחי. ולכן פי' הרשב"א דכוונת הגמ' דכיון דמתזנא מיני', ממילא שבחא ועבדא טפי, משא"כ קידושין דמעלמא קאתי, ואין הקידושין שייך להמזונות כלל.

ח. דקא מתזנא מיני'
הק' **הרמב"ן**, הרי אפי' אם אינה ניזונת משלו, מ"מ המעשה ידיה שלו, דהיינו העדפתה, וא"כ איך אמרי' דמה שמעשה ידיה שלו שייך למזונות, הרי אפי' בלא"ה יש לו חלק של המעש"י. וכ' דכיון דהיכא דאינה ניזונת משלו אין לו אלא ההעדפה, והיא ניזונת ממעשה ידיה, א"כ גם כשניזונת ממעשה ידיה, כיון דהתורה זיכתה למעשה ידיה לאביה, הוי כאילו ניזונת משל אביה.

ט. לא נצרכה אלא לבגר דאיילונית
הק' **הרשב"א** בשם **הראב"ד**, מתי לוקחה, אם כשהיתה קטנה, הרי לאחר ו' שנים יצאה מרשותו, וא"כ איך שייך שתהי' עדיין אצלו בשעה שהגיעה לשנת עשרים. ותי' דמכרה כשהי' בת ט"ז, דכיון דעדיין אין לה סימני גדלות, א"כ שפיר יכול למוכרה. אלא דהק' למ"ד ביבמות (פ.) גבי סריס שלא הביא ב' שערות דנעשה גדול למפרע, א"כ איך ס"ד שלא יצאה, הרי כיון שהגיע לכ' ולא הביאה סימנין, איגלאי מלתא למפרע שהיתה גדולה משנת י"ב, וא"כ ודאי תצא, ואדרבה, נמצא דהי' מקח טעות מעיקרו. ולכן כ' הראב"ד לחדש דכשאמר דהוי סריס למפרע, היינו למפרע משעה שהי' לו סימני סריס, וא"כ י"ל דמכרה כשהיא בת ט"ז, ובשנת י"ז נעשו לה סימני איילונית, ובשנת כ' נעשית בוגרת משנת י"ז, וא"כ מחזיר לה האדון מעשה ידי' משנת י"ז עד שנת כ'. עוד הביא הרשב"א מה**רמב"ן** דתי' דמיירי כשלקחה כשהיתה קטנה ממש, וכיון שהגיעה לכ' ונודע שהיא איילונית, נעשית

המשך בעמוד הבא

מראי מקומות - קידושין

דף ד. (המשך)

גדולה למפרע, ואיגלאי מילתא שהיה דינה לצאת מבת י"ב שנים ומחצה, וא"כ צריך להחזירה מה שעשתה עמו יותר.

י. לא נצרכא אלא לבגר דאיילונית

ע' **בחי' הגר"ח על הרמב"ם** (אישות ב', ט', ד"ה והנה ביבמות), **שהבין** בכוונת **תוס' ביבמות** (דף פ') שאין שייך דין נערות אלא בזמן שבין משהגיעה לגיל י"ב עד ו' חדשים אחר זה, אבל אם אח"כ הביאה סימנים, מקטנותה יצתה לבגר. והק' **החזו"א** (בגליונות שם), א"כ למה בעי' הסוגיא כאן לאוקמי' באיילונית, הרי בכל אשה שלא הביאה סימנין עד לאחר י"ב חודש וששה חדשים יהי' הדין כן, ולכן כ' לפרש דברי תוס' שם באו"א. ושמעתי ממו"ר הרה"ג **ר' משה בראון** שליט"א ליישב קו' החזו"א, דנהי דאין מצב של נערות באשה זו, אבל עכ"פ יש לה הסימני נערות, וא"כ י"ל דמה שמוציאה מרבה, הם הם הסימני נערות, ולא המצב של הנערות, וא"כ נהי דנעשית בוגרת מיד, אבל מ"מ כיון שהיתה לה סימני נערות, ממילא יוצאת, ולא דמי לבגרות דאיילונית, דמעולם לא היו לה סימני נערות, ויש לפלפל בזה, וצ"ע.

יא. בגרות שמוציאה מרשות אב, אינו דין שמוציאה מרשות אדון

לכאו' ק', למאי צריך ק"ו, כיון דאין זכות להאב בבתו אלא עד שעת בגרות, א"כ ודאי אין זכות ללוקח יותר מזכות המוכר, וא"כ ודאי בשעת בגרות גם יוצאת מרשות האדון. וע' **בקובץ שעורים** (י"ז) דהק' כזה על **תוס'** [וצ"ע למה לא העיר כן על הגמ' גופא], והוכיח מכאן, דאין הביאור ביציאתה מרשות האב שיש הגבלה בזכות האב דאינו אלא עד שעת בגרות, אלא הוי הפקעה חדשה בשעת בגרות, וא"כ שפיר הי' שייך לומר דאף דיוצאת מרשות האב בשעת בגרות, מ"מ אינה יוצאת מרשות האדון, דאולי רק בהאב חידשה התורה הפקעה זו, ולא מרשות האדון.

יב. סד"א, דאתיא סימני נערות הוי זבינא, דלא אתיא סימני נערות לא הוי זבינה זבינא

הק' ה**מקנה**, לפי ה"א זו, איך יהי' שייך למכור שום קטנה, הרי אולי תמצא איילונית, ובממון קיי"ל דאין הולכין אחר הרוב, וא"כ איך מוכרין אותה, הא אם תמצא איילונית נמצא דלא הי' מכר למפרע. וכ' דלכאו' צ"ל דהסוגיא אליבא דרב אזיל, דס"ל דהולכין בממון אחר הרוב. אולם לבסוף דבריו כ' דכיון דאזלי' בתר רוב לגבי כל איסורין ועונשין, ולגבי כל דינים אחרים אמרי' דמסתמא אינה איילונית, א"כ אזלי' בתר רוב זה גם לענין ממונות לומר דאינה איילונית, אף לשמואל.